

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

CJMZD20C0T04

DIDAKTICKÝ TEST

Počet úloh: 32

Maximální bodové hodnocení: 50 bodů

Povolené pomůcky: psací potřeby

Tento dokument obsahuje zdůvodnění správných řešení jednotlivých úloh didaktického testu.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 1–5

Cirque du Soleil představil v Praze magický příběh z Pandory

(1) Cirkusový fenomén, který nemá obdoby – přesně to je Cirque du Soleil. Tento světoznámý moderní **cirkus** založilo v roce 1984 několik mladých umělců, kteří chtěli cestovat po světě a bavit lidi. Z původně malého projektu se časem stala nadnárodní společnost s miliardovým ročním obratem (v dolarech). V roce 2019 měl Cirque du Soleil více než dvacet uměleckých souborů a zaměstnával přes 4 000 lidí, z toho 1 300 umělců z více než padesáti zemí.

Cirque du Soleil nabízí nejen dechberoucí akrobatická vystoupení ve spojení s podmanivou hudbou a nevšedními kostýmy, ale také mimořádné příběhy, které osloví úplně každého. Jeden z výjimečných uměleckých počinů, které má tato zábavní společnost v repertoáru, jsme mohli v červnu 2019 vidět i v Praze.

(2) Inscenace Toruk – The First Flight je inspirována filmem Avatar, její děj se ale odehrává tisíce let před událostmi, jež zobrazuje filmový hit. Toruk se (stejně jako Avatar) zabývá soužitím planety Pandora a živých tvorů. Počítačové animace simulují příliv vody, úchvatnou pandorskou džungli plnou čarokrásných rostlin i rozlévající se lávu, nasvícení scény umocňuje zážitky z náročných artistických čísel. Jednu z hlavních rolí ztvárnil český akrobat Jakub Plšek. Na přípravě Toruku, trvající celých pět let, se podílel i tým Jamese Camerona, režiséra Avataru.

Diváci, kteří zavítali do O₂ areny na jednu z osmi pražských repríz představení Toruk – The First Flight, byli okouzleni. Praha byla pro ansámbl Toruku už 99. zastávkou, z české metropole soubor zamířil do Mnichova, kde inscenaci zhlédli další diváci.

(Vzhledem k povaze jedné z úloh není zdroj výchozího textu uveden.)

max. 2 body

1 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), či nikoli (N).

	A	N
1.1 Stá repríza představení Toruk – The First Flight se odehrála v Mnichově.	☐	☒
1.2 Děj inscenace Toruk – The First Flight chronologicky navazuje na děj filmu Avatar.	☐	☒
1.3 V roce 2019 byli u společnosti Cirque du Soleil zaměstnáni lidé z více než padesáti zemí.	☒	☐
1.4 Od roku 1984 do roku 2019 vydělala společnost Cirque du Soleil celkem miliardu dolarů.	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/npravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

1 bod

2 Které z následujících tvrzení nejlépe odpovídá výchozímu textu?

- A) Výchozí text, jehož součástí jsou hodnoticí prvky, náleží k publicistickému funkčnímu stylu.
- B) Výchozí text, jehož součástí jsou hodnoticí prvky, náleží k prostě sdělovacímu funkčnímu stylu.
- C) Výchozí text, jehož součástí nejsou hodnoticí prvky, náleží k publicistickému funkčnímu stylu.
- D) Výchozí text, jehož součástí nejsou hodnoticí prvky, náleží k prostě sdělovacímu funkčnímu stylu.

Zdůvodnění

Text má titulky, který je významným stavebním prvkem útvarů publicistického stylu, je psán spisovným jazykem, přehledně pracuje s informacemi (co, kdy, kde). Součástí textu jsou hodnotící prvky, např. *magický příběh z Pandory; dechberoucí akrobatická vystoupení ve spojení s podmanivou hudbou a nevšedními kostýmy; jeden z výjimečných uměleckých počinů; úchvatná pandorská džungle plná čarokrásných rostlin; nasvícení scény umocňuje zážitky z náročných artistických čísel; diváci byli okouzleni.*

1 bod

3 Které z následujících tvrzení je pravdivé?

- A) Ve výchozím textu jsou podtržena dvě souvětí, každé z nich se skládá ze dvou vět.
- B) Ve výchozím textu jsou podtržena dvě souvětí, pouze první z nich se skládá ze tří vět.
- C) V první části výchozího textu je podtrženo souvětí, které se skládá ze dvou vět, v druhé části výchozího textu je podtržena věta jednoduchá.
- D) V první části výchozího textu je podtrženo souvětí, které se skládá ze tří vět, v druhé části výchozího textu je podtržena věta jednoduchá.

Zdůvodnění

V první části textu je podtrženo souvětí, které se skládá z věty hlavní (*Jeden z výjimečných uměleckých počinů jsme mohli v červnu 2019 vidět i v Praze.*) a vložené věty vedlejší (*kteřé má tato zábavní společnost v repertoáru*).

V druhé části textu je podtržena věta jednoduchá, čárkami je v ní oddělen přívlastek volný (*trvajících celých pět let*) a přístavek (*režiséra Avataru*).

1 bod

4 Ve kterém z následujících úseků výchozího textu se nejvýrazněji uplatňuje nadsázka?

- A) počítačové animace simulují příliv vody
- B) jednu z hlavních rolí ztvárnil český akrobat
- C) mimořádné příběhy, které osloví úplně každého
- D) několik mladých umělců, kteří chtěli cestovat po světě

Zdůvodnění

Ve slovním spojení *osloví úplně každého* je zesíleno tvrzení o počtu diváků, na něž zapůsobí příběhy inscenované společností Cirque du Soleil. V běžném životě je nemožné, aby se jakákoli věc (ať už se jedná o předmět, či zážitek) líbila úplně všem, dané vyjádření tedy zvětšuje reálnou množinu těch, které příběhy osloví.

5 Které z následujících tvrzení je pravdivé?

(Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu vyznačena tučně.)

- A) Slovo *cirkus* v žádném kontextu, tedy ani ve výchozím textu, expresivní není, slovo *džungle* je ve výchozím textu užito jako slovo expresivní.
- B) Slovo *cirkus* je ve výchozím textu užito jako slovo expresivní, slovo *džungle* v žádném kontextu, tedy ani ve výchozím textu, expresivní není.
- C) Ani slovo *cirkus*, ani slovo *džungle* nejsou ve výchozím textu slovy expresivními, neboť ani jedno z těchto dvou slov nemůže být nikdy užito jako slovo expresivní.
- D)** Ani slovo *cirkus*, ani slovo *džungle* nejsou ve výchozím textu slovy expresivními, v jiném kontextu však každé z těchto dvou slov může být užito jako slovo expresivní.

Zdůvodnění

Obě posuzovaná slova jsou v textu užita ve svém základním významu (*cirkus* – zábavní podnik, v němž vystupují artisté; *džungle* – typ zalesněné krajiny, zpravidla těžko prostupný porost), v daném kontextu jsou tedy neutrální, nemají žádný citový příznak, nejsou tedy slovy expresivními.

V jiném kontextu mohou být obě tato slova užita jako slova expresivní, např. ve větě *Ztropila mu na ulici pěkný cirkus*, v níž slovo *cirkus* označuje *vzrušenou scénu, výtržnost*; ve větě *Nevyzná se v té džungli předpisů a paragrafů*, v níž slovo *džungle* označuje *něco nepřehledného, chaotického*.

max. 2 body

6 Rozhodněte o každé z následujících možností, zda je zapsána pravopisně správně (A), či nikoli (N).

	A	N
6.1 Mezi cizými lidmi se vždy cítil nepříjemně, v rodinném kruhu z něj ale napětí okamžitě spadlo.	☐	☒
6.2 Minulý víkend se v televizi objevily zprávy o zadržení obou vůdců tohoto nezákonného spiknutí.	☒	☐
6.3 Obyvatelé vesnice se ochotně zapojili do několikadenních příprav svatby starostovi jediné dcery.	☐	☒
6.4 Nestranné názory dvou zkušených kolegů jí pomohly, aby se zorientovala v komplikovaných vztazích na pracovišti.	☒	☐

Zdůvodnění

- Přídavné jméno *cizí* se skloňuje podle vzoru *jarní*, korektní je tedy zápis *cizími*.
- Přídavné jméno *přivlastňovací* je v tomto případě rodu ženského (*starostova dcera*), korektní je tedy zápis *starostovy*.

7 Přiradte k jednotlivým charakteristikám (7.1–7.4) příslušného spisovatele (A–F).

(Každého spisovatele z nabídky A–F můžete přiřadit pouze jednou.)

- 7.1 Spisovatel, jenž zásadně ovlivnil moderní světovou poezii, ve své tvorbě propojoval kubismus a futurismus, využíval principu asociací a vynechával interpunkci. Známa je jeho polytematická báseň a kaligramy. _____
- 7.2 Laureát Nobelovy ceny za literaturu je čelným představitelem absurdního dramatu. V jeho tvorbě nalezneme téma odcizení, motivy se stereotypně opakují, jazyk ztrácí svou komunikační funkci. Protagonisté jedné jeho slavné hry marně čekají na kohosi, kdo nikdy nepřijde. _____
- 7.3 Pro tvorbu tohoto představitele pražské německé literatury je příznačný fantaskní svět, marný boj proti byrokracii, téma provinění či specifická jména postav (např. Josef K.). Jedno dílo tohoto spisovatele zachycuje duševní pochody postavy, která se proměnila v obří hmyz, a změny v chování ostatních členů rodiny. _____
- 7.4 Jedním z témat tohoto spisovatele je 1. světová válka, v níž sám bojoval. Kvůli svým pacifistickým postojům byl nacisty prohlášen za nepřítele a zbaven německého občanství. Světoznámý je jeho román o studentech, kteří se pod vlivem propagandy dobrovolně přihlásí do armády a po výcviku plném šikany se účastní zákopových bojů. _____

(D. Jakubiček, Literatura v souvislostech 3, 4, upraveno)

- A) Franz Kafka
- B) Samuel Beckett
- C) Ernest Hemingway
- D) Guillaume Apollinaire
- E) Erich Maria Remarque
- F) Gabriel García Márquez

Řešení

7.1 – D)

7.2 – B)

7.3 – A)

7.4 – E)

Žádná z uvedených charakteristik neodpovídá ani možnosti C), ani možnosti F).

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOZE 8

TEXT 1

1. Potápěli se v Rudém moři.	6. Psal recenzi na knihu Sestra.
2. Můj bratr Ivan se dnes oženil.	7. Premiér čekal na stanovisko Hradu.
3. Toho nového Viewegha jsem nečetl.	8. Největším řeckým ostrovem je Kréta.
4. V létě pojedeme do Londýna.	9. Na oslavu přišli i manželé Landovi.
5. Ředitel Kubát se všem omluvil.	10. V restauraci potkal zpěváka Stinga.

(CZVV)

TEXT 2

Příklady vět typu A:

- *Tento obraz namaloval Picasso.* – přímo sdělujeme, kdo obraz namaloval;
- *Sousedé Novákovi se odstěhovali.* – přímo sdělujeme, kteří sousedé se odstěhovali.

Příklady vět typu B:

- *Otec si dal do pracovny Picassa.* – pomocí metonymie¹ sdělujeme, že otec si dal do pracovny obraz, který namaloval Picasso;
- *Sousedé Novákovi včera vyhořeli.* – pomocí metonymie sdělujeme, že včera vyhořel dům Novákových.

¹ Metonymie – přenesení pojmenování na základě věcné souvislosti.

Pozn. Příklady vět typu A i typu B jsou zde zapsány kurzivou.

(CZVV)

max. 2 body

8 Najděte v TEXTU 1 dvě věty typu B a napište jejich čísla.

Úlohu řešte na základě informací uvedených v TEXTU 2. Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova či jakékoli číslice, které nevyhovují zadání úlohy, jsou považovány za chybu.

Řešení

věta číslo	3
věta číslo	7

Zdůvodnění

- Ve větě č. 3 dochází k přenesení pojmenování spisovatele na jeho knihu (*nečetl jsem nového Viewegha = nečetl jsem jeho novou knihu*).
- Ve větě č. 7 dochází k přenesení pojmenování sídla na funkci prezidenta (*stanovisko Hradu = stanovisko prezidenta sídlícího na Hradě*).

9 Ve které z následujících možností je správně zapsána interpunkce?

- A) V hlubokém lese žili mírumilovní elfové, nedaleké jeskyně byly, ale obývané nepřátelskými obry.
- B) Nabijte pušky i děla, a jakmile na obzoru zahlédnete skupinu černých jezdců na koních, začněte ihned střílet.
- C) Během cest ho překvapilo hned několik věcí (,) zejména skromnost, pohostinnost a ochota vesničanů, žijících v podhradí.
- D) Po několika prohraných bitvách se princezna rozhodla, vzít osud svého válkou zbídačeného království, do vlastních rukou.

Zdůvodnění

V možnosti A) je nadbytečná čárka před spojkou *ale*. Jde o souvětí skládající se ze dvou vět (1. VH – *V hlubokém lese žili mírumilovní elfové*, 2. VH – *nedaleké jeskyně byly ale obývané nepřátelskými obry*), které jsou od sebe správně odděleny čárkou, k užití další čárky není žádný důvod.

V možnosti B) je interpunkce zapsána správně. Jde o souvětí skládající se ze tří vět: 1. VH (*Nabijte pušky i děla*), 2. VV (*a jakmile na obzoru zahlédnete skupinu černých jezdců na koních*), 3. VH (*začněte ihned střílet*). Pokud spojka *a* spojuje dvě věty hlavní a dostane se do pozice před některou z vedlejších vět v souvětí, píše se před *a* čárka.

V možnosti C) chybí čárka za slovem *věcí*, kterou musí být oddělena následující přístavková konstrukce (*několik věcí, zejména skromnost, pohostinnost a ochota vesničanů*).

V možnosti D) jsou obě čárky nadbytečné. Infinitiv *vzít* je zde v pozici přímého předmětu, který se od řídicího větného členu čárkou neodděluje. Úsek *vzít osud svého válkou zbídačeného království* nelze chápat ani jako přívlastek volný, vznikla by totiž defektní konstrukce (*Po několika prohraných bitvách se princezna rozhodla do vlastních rukou.*). Čárku by bylo možné umístit za slovo *svého* (*Po několika prohraných bitvách se princezna rozhodla vzít osud svého, válkou zbídačeného království do vlastních rukou.*).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 10–14

(1) V domě panoval zmatek. Celá rodina Hedbávných se chystala na Židovské pece, kde se dnes bude konat veřejná poprava tuplovaného vraha Václava Fialy. Komisař Durman se moudře rozhodl zůstat doma. Popravy jej nudily svou předvídatelností.

(2) Jakmile kočár odvázející Libušku a její rodiče zmizel z dohledu, komisař usedl do měkkého čalouněného křesla svého budoucího tchána a nalil si z jeho bohatých zásob drahý koňak. Náhle se komisaře zmocnil podivný neklid. Otevřel tedy svou velkou bednu plnou převleků, chvíli přemýšlel a pak radostně luskl prsty. Když na Židovské pece, tak stylově! Svižně se přestrojil za rabína a šouravým krokem se vydal na cestu.

(3) Zdálo se, že se u popraviště sešlo půl Prahy. Když Durman dorazil do cíle, kat právě utahoval vzpouzejícímu se Fialovi oprátku kolem krku, pak zatáhl za páku propadliště, odsouzenec si zatančil ve vzduchu a bylo po všem. Tělo odřízli, naložili na káru a odvezli.

(4) Jenže pak se všech šedesát tisíc očí chtivě upřelo na zbytek provazu, houpající se ve vánku. Lidé totiž věří, že provaz z oběšence nosí štěstí. Dav proto zešílel a začal se sám se sebou rvát. Komisař se snažil zorientovat, dělo se však příliš mnoho věcí. Tlačence kolem oběšencova provazu zhoustla a roztočila se jako vír nad výlevkou. Nešťastníkům nasátým do jeho středu začaly pod tlakem lidských mas prskat kosti. Provaz každou chvíli držel někdo jiný, ale štěstí nepřinesl nikomu, protože *****, kdo se ho dotkl, ostatní ušlapali.

Konečně komisař spatřil Hedbávné. Uprostřed mely se tiskli k sobě a zatím odolávali náporu lidu jako bárka na rozbouřeném moři. Zdálo se však, že je vlny davu brzy uchvátí.

(P. Stančík, Mlýn na mumie, upraveno)

max. 2 body

10 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), či nikoli (N).

	A	N
10.1 Komisař Durman se dostal na Židovské pece dříve, než odsouzený vrah Václav Fiala zemřel.	☒	☐
10.2 Mezi Durmanem a Hedbávnými byly příbuzenské vztahy, neboť komisař se do této rodiny přiženil.	☐	☒
10.3 Chování davu po popravě Václava Fialy souviselo s pověrou týkající se provazu, na němž byl oběšen člověk.	☒	☐
10.4 Komisař Durman se natolik zdržel výběrem vhodného převleku, že zmeškal odjezd Hedbávných a musel jít na popraviště pěšky.	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

max. 2 body

11 Vypište z druhé části výchozího textu dvě přídavná jména, která obsahují předponu.

Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova, které nevyhovuje zadání úlohy, jsou považovány za chybu.

Řešení

1. přídavné jméno: odvážející
2. přídavné jméno: podivný

Zdůvodnění

- Přídavné jméno *odvážející* má předponu *od-* a kořen *-váž-*.
- Přídavné jméno *podivný* má předponu *po-* a kořen *-div-*.

1 bod

12 Které z následujících tvrzení o slovech „se“ tučně vyznačených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) Obě tato slova jsou v textu předložkou.
- B) Pouze první slovo je v textu předložkou.
- C) Pouze druhé slovo je v textu předložkou.
- D) Ani jedno z těchto slov není v textu předložkou.

Zdůvodnění

V posuzovaném úseku je první slovo *se* součástí slovesa *rvát se*, druhé slovo *se* je předložkou (je užito ve spojení se zájmenem – *se sebou*).

1 bod

13 Které z následujících tvrzení odpovídá čtvrté části výchozího textu?

- A) Dění na Židovských pecích je pomocí obrazných pojmenování připodobňováno k vodě, tedy k jednomu ze žvlů.
- B) Dění na Židovských pecích je pomocí obrazných pojmenování připodobňováno ke dvěma žvlům, z nichž dominantní je oheň.
- C) Dění na Židovských pecích je popisováno pomocí termínů souvisejících s vodou, tedy jedním ze žvlů, obrazná pojmenování v této části textu nejsou.
- D) Dění na Židovských pecích je popisováno pomocí termínů souvisejících s dvěma živly, z nichž dominantní je oheň, obrazná pojmenování v této části textu nejsou.

Zdůvodnění

V posuzované části výchozího textu je dění na Židovských pecích popisováno pomocí obrazných pojmenování, zejména přirovnání a metafor, která mají souvislost s vodním živlem:

- Tlačence kolem oběšencova provazu zhoustla a roztočila se jako vír nad výlevkou.
- Nešťastníkům nasátým do jeho středu začaly pod tlakem lidských mas prskat kosti.
- Uprostřed mely se tiskli k sobě a zatím odolávali náporu lidu jako bárka na rozbouřeném moři.
- Zdálo se však, že je vlny davu brzy uchvátí.

14 Který z následujících výrazů patří na vynechané místo (*****) ve výchozím textu?

(Po doplnění výrazu musí být dané souvětí spisovné a syntakticky správné.)

- A) každý
- B) kdokoli
- C) každého
- D) komukoli

Zdůvodnění

Na vynechané místo v textu je nutné doplnit slovo ve 4. pádě, neboť sloveso *ušlapat* má vazbu se 4. pádem (*ušlapat koho, co?*).

3 body

15 Seřadte jednotlivé části textu (A–E) za sebou tak, aby byla dodržena textová návaznost.

A) Bude v ní celý den sedět, zírat oknem a dělat si poznámky, co se za těch osm hodin její služby stalo. Vidíte jí na obličej, jak se na to těší, jak je spokojená.

B) Proklouzne vstupníma dveřma na oddělení a hned za sebou zamkne. Koukám, jak se jí po naleštěné oceli plazí prsty. Nese si svou proutěnou kabelu s opleteným uchem. Má ji všechny ty roky, co jsem tady.

C) Usměju se na ni a pak zavřu oči. Slyším ve své tmě, jak její gumové podpatky pleskají o dlaždičky. Když zas oči otevřu, už je na konci chodby a zahýbá do skleněné kukaně sesterny.

D) Šúruju kousek ode dveří oddělení, když do nich z druhé strany vrazí klíč. Podle toho, jak zámek přilne ke klíči, poznávám, že je to Velká sestra.

E) Je řídce pletená, takže vidím dovnitř. Nejsou tam žádný šminky, žádný ženský serepetičky, ale tisíce součástek, který chce ve službě použít. Když Velká sestra prochází kolem mě, kývne na pozdrav.

(K. Kesey, *Vyhodme ho z kola ven*, upraveno)

15.1 _____

15.2 _____

15.3 _____

15.4 _____

15.5 _____

Řešení

15.1 – D)

15.2 – B)

15.3 – E)

15.4 – C)

15.5 – A)

D) Šúruju kousek ode dveří oddělení, když do nich z druhé strany vrazí klíč. Podle toho, jak zámek přilne ke klíči, poznávám, že je to Velká sestra. **B)** Proklouzne vstupníma dveřma na oddělení a hned za sebou zamkne. Koukám, jak se jí po naleštěné oceli plazí prsty. Nese si svou proutěnou kabelu s opleteným uchem. Má ji všechny ty roky, co jsem tady. **E)** Je řídce pletená, takže vidím dovnitř. Nejsou tam žádný šminky, žádný ženský serepetičky, ale tisíce součástek, který chce ve službě použít. Když Velká sestra prochází kolem mě, kývne na pozdrav. **C)** Usměju se na ni a pak zavřu oči. Slyším ve své tmě, jak její gumové podpatky pleskají o dlaždičky. Když zas oči otevřu, už je na konci chodby a zahýbá do skleněné kukaně sesterny. **A)** Bude v ní celý den sedět, zírat oknem a dělat si poznámky, co se za těch osm hodin její služby stalo. Vidíte jí na obličeji, jak se na to těší, jak je spokojená.

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 16–21

TEXT 1

Slovo *charisma* pochází z řečtiny, jeho původní význam je *obdarování, projev přízně*. Ve středověku se toto slovo používalo hlavně v náboženském smyslu: charisma bylo vnímáno jako mimořádný dar od Boha. Sociolog Max Weber (1864–1920) chápal charisma jako „určitou kvalitu, jež odlišuje jedince od ostatních a díky níž se mu dostává zacházení, jako by byl obdařen zcela jedinečnými schopnostmi“. Přestože se dlouho soudilo, že charisma je vrozené, řada výzkumů z posledních let tento názor vyvrací.

Americká spisovatelka a lektorka Olivia Fox Cabaneová například tvrdí, že zvládnutím různých technik se charismatickým člověkem může stát každý. Podle Cabaneové se charisma skládá ze tří základních složek: přítomnosti (člověk je plně mentálně přítomen), síly (člověk vyzařuje sebedůvěru) a vřelosti (člověk působí dojmem, že mu na ostatních záleží, a oni mu to věří). Málokterý charismatický člověk dosáhne úplně ●●●● všech tří složek, většinou některá převažuje, zastoupeny však musí být všechny.

Cabaneová ***** s oblibou uvádí případ Stevea Jobse. Kdo by nepodlehł kouzlu vizionáře představující v černém roláku převratné vynálezy? Ale **divák**, který zhlédne první Jobsovy prezentace z osmdesátých let, uvidí bázlivého **mladíka**, jenž neví, kam s očima. Jobs se zkrátka k charismatu propracoval.

Těm, kteří charismatičtí nejsou, ale chtěli by být, Cabaneová radí: „Dívejte se jako milenec, stůjte jako gorila, mluvte jako **kazatel**.“ Její doporučení, s nimiž čtenáře podrobněji seznamuje ve svém bestselleru *Charisma mýtů zbavené*, nejsou přitom nijak ●●●●, jsou totiž převzatá z osvědčených terapeutických technik. O Oliviiny služby je ale takový zájem, že lektorka může za své konzultace požadovat až tisíce dolarů.

(Respekt 48/2016, upraveno)

TEXT 2

Jména činitelská pojmenovávají osoby na základě činnosti, kterou tyto osoby vykonávají; jsou tedy odvozena od slovesných základů.

(Příruční mluvnice češtiny, upraveno)

16 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z TEXTU 1 (A), či nikoli (N).

	A	N
16.1 Slovo <i>charisma</i> mělo v řečtině původně jiný význam než <i>obdarování, projev přízně</i> .	☐	☒
16.2 Cabaneová začala v osmdesátých letech minulého století poskytovat konzultace Steveu Jobsovi.	☐	☒
16.3 Od středověku až do roku 1864 převažoval ve společnosti názor, že charisma je mimořádný dar od Boha.	☐	☒
16.4 Jedna ze tří základních složek charismatu, které rozlišuje Cabaneová, se týká schopnosti charismatického člověka plně důvěřovat ostatním lidem.	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou v TEXTU 1 vyznačeny příslušnou barvou.

1 bod

17 Které z následujících tvrzení o slovech tučně vyznačených v TEXTU 1 je pravdivé?

- A) Všechna tři slova jsou jména činitelská.
- B) Pouze slova *divák* a *mladík* jsou jména činitelská.
- C) Pouze slova *mladík* a *kazatel* jsou jména činitelská.
- D) Pouze slova *divák* a *kazatel* jsou jména činitelská.

Zdůvodnění

Pouze slova *divák* a *kazatel* pojmenovávají osoby na základě vykonávané činnosti a jsou odvozena od sloves: *divák* je někdo, kdo *se dívá*; *kazatel* je někdo, kdo *káže*. Podstatné jméno *mladík* je odvozeno od přídavného jména *mladý*, které označuje někoho na základě vlastnosti, nikoli činnosti.

1 bod

18 Která z následujících možností patří na vynechané místo (*****) ve třetím odstavci TEXTU 1?

(Správné řešení musí odpovídat kontextu TEXTU 1.)

- A) jako důkaz vyvracející její tezi, že charisma je výhradně vrozené,
- B) jako důkaz potvrzující její tezi, že charisma je výhradně vrozené,
- C) jako důkaz vyvracející její tezi, že charisma je soubor osvojených dovedností,
- D) jako důkaz potvrzující její tezi, že charisma je soubor osvojených dovedností,

Zdůvodnění

Olivia Fox Cabaneová se domnívá, že charisma není vrozené, ale získané (*Cabaneová například tvrdí, že zvládnutím různých technik se charismatickým člověkem může stát každý*). Její teze (tj. stručně formulovaná zásadní myšlenka) tedy zní: charisma tvoří soubor osvojených dovedností. Případ Stevea Jobse tuto tezi potvrzuje: Jobs byl zprvu bázlivý mladík, který *se zkrátka k charismatu propracoval*.

- 19 Na každé ze dvou vynechaných míst (•••••) v TEXTU 1 patří jedno slovo. Ve které z následujících možností jsou uvedena obě tato slova v pořadí odpovídajícím TEXTU 1?

(Význam slov ve správném řešení musí odpovídat kontextu TEXTU 1.)

- A) harmonie – originální
- B) harmonie – adekvátní
- C) disproporce – originální
- D) disproporce – adekvátní

Zdůvodnění

Na první vynechané místo v TEXTU 1 patří slovo *harmonie* (tj. *soulad, vyrovnanost*), na druhé vynechané místo patří slovo *originální* (tj. *původní, osobitý*).

Ostatní posuzované kombinace slov prokazatelně neodpovídají významu výchozího textu:

- Slovo *disproporce* má opačný význam, než vyžaduje kontext TEXTU 1: ideálem je totiž vzájemný soulad, vzájemná vyváženost tří složek charismatu, nikoli nepoměr.
- Slovo *adekvátní* odporuje svým významem kontextu TEXTU 1: doporučení lektorky Cabaneové jsou totiž převzatá z osvědčených terapeutických technik, nelze tedy tvrdit, že tato doporučení nejsou přiměřená či shodná. Slovní spojení *adekvátní doporučení* je v daném kontextu nelogické.

- 20 Ve kterém z následujících úseků TEXTU 1 se vyskytuje chybně užitý tvar slova?

- A) jako by byl obdařen zcela jedinečnými schopnostmi
- B) lektorka může za své konzultace požadovat až tisíce dolarů
- C) zvládnutím různých technik se charismatickým člověkem může stát každý
- D) kdo by nepodlehł kouzlu vizionáře **představující** v černém roláku převratné vynálezy

Zdůvodnění

Přídavné jméno *představující* rozvíjí podstatné jméno *vizionář*, které je v textu užitó v 2. pádě čísla jednotného. Tvar přídavného jména se musí shodovat s tvarem rozvíjeného podstatného jména, korektní tvar je v tomto případě *představujícího*.

- 21 **Tvrzení:** Spojku *přestože*, která se nachází v souvětí podtrženém v TEXTU 1, lze nahradit např. ———, význam daného souvětí přitom zůstane zachován.

Kterou z následujících možností je nutné doplnit na vynechané místo (————) ve výše uvedeném tvrzení, aby toto tvrzení bylo pravdivé?

- A) spojkou *ačkoli* nebo spojkou *protože*
- B) spojkou *ačkoli* nebo spojkou *třebaže*
- C) spojkou *jelikož* nebo spojkou *protože*
- D) spojkou *jelikož* nebo spojkou *třebaže*

Zdůvodnění

Spojky *přestože*, *ačkoli* a *třebaže* jsou synonymní, všechny vyjadřují přípustku. Použitím spojky *jelikož* či *protože* by se význam posuzovaného souvětí zásadně změnil – tyto spojky totiž vyjadřují příčinu, tzn. vztah mezi větou vedlejší a větou řídicí by byl zcela jiný.

22 Které z následujících souvětí je zapsáno pravopisně správně?

- A) Sebemenší konflikt ho vyvedl z rovnováhy, **vtom** byla jeho slabina.
 B) Všechna světla v hale náhle zhasla, poté ucítila na krku chladnou ocel.
 C) Hned **poté** jejich hádce si uvědomil, že se mu musí co nejdříve omluvit.
 D) Když **vtom** dokumentu nečekaně našla i své jméno, dostala hrozný strach.

Zdůvodnění

Dohromady se píšou příslovečné spřežky (např. *vtom, poté*), předložková spojení (konkrétně zde spojení předložek *v/po* s ukazovacími zájmeny) se píšou zvlášť. Korektní jsou tedy zápisy:

- *Sebemenší konflikt ho vyvedl z rovnováhy, v tom byla jeho slabina.* (v tom / v něčem byla jeho slabina);
- *Hned po té jejich hádce si uvědomil, že se mu musí co nejdříve omluvit.* (ta jejich hádka – po té jejich hádce);
- *Když v tom dokumentu nečekaně našla i své jméno, dostala hrozný strach.* (ten dokument – v tom dokumentu).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 23–27

Ranně gotický hrad Bezděz nechal vybudovat Přemysl Otakar II. ve 13. století, nejspíše v 60. letech. Když král zemřel, stal se Bezděz **dočasným** vězením pro ovdovělou královnu Kunhutu a Přemyslova malého syna Václava. Následník trůnu však v zajetí údajně nestrádal.

V období **Husitství** byl **nedobitný** hrad důležitou **oporou** pro katolickou církev. V 17. století se na krátkou dobu stal majitelem Bezdězu Albrecht z Valdštejna. Svůj smělý plán, tedy přestavět hrad na barokní pevnost, však vojevůdce nikdy neuskutečnil. Po třicetileté válce se Bezděz proměnil v klášter. Když byl **klášter** zrušen, jeho vybavení se rozprodalo a hrad začal chátrat. **Počátkem** 19. století byl už Bezděz zříceninou.

Zbytky starobylého sídla byly často inspirací pro umělce. Zřícenina Bezdězu i jezero v její **blízkosti** inspirovaly třeba českého spisovatele *****. Jeho básnická skladba ●●●●, v níž pomíjivost člověka kontrastuje s věčnou krásou přírody, je považována za vrchol českého romantismu. Tragický osud loupežníka Viléma, zachycený v tomto díle, upoutá i dnešní čtenáře.

Bezděz je také spojen s mnoha pověstmi. Jedna z nich vypráví o tom, proč byla hradní kaple zasvěcena sv. Michaelovi, přemožiteli ďábla. Lidé se prý takto zbavili čertů, kteří se zjevovali na cimbuří a **stěžovali** všem život.

(P. David; V. Soukup, *Hrady, zámky a tvrže*; www.hrad-bezdez.eu, upraveno)

max. 2 body

23

23.1 Napište příjmení spisovatele (1810–1836), které patří na **první** vynechané místo (*****) ve výchozím textu.

23.2 Napište název díla, který patří na **druhé** vynechané místo (●●●●) ve výchozím textu.

Řešení

23.1 – Mácha/Máchu

23.2 – Máj

24 Která z následujících informací je ve výchozím textu předkládána čtenářům jako nepodložená?

- A) informace, že hrad Bezděz nechal ve 13. století vystavět král Přemysl Otakar II.
- B) informace, že syn Přemysla Otakara II. během doby, kdy byl vězněn na Bezdězu, nijak netrpěl
- B) informace, že vojevůdce Albrecht z Valdštejna zamýšlel přestavět hrad Bezděz na barokní pevnost
- D) informace, že existuje pověst vyprávějící o tom, proč byla hradní kaple na Bezdězu zasvěcena sv. Michaelovi

Zdůvodnění

Ve výchozím textu se píše: *Když král zemřel, stal se Bezděz dočasným vězením pro ovdovělou královnu Kunhutu a Přemyslova malého syna Václava. Následník trůnu však v zajetí údajně netrpal. Slovo údajně má význam domněle, nelze proto s jistotou tvrdit, že syn Přemysla Otakara II. během doby, kdy byl vězněn na Bezdězu, nijak netrpěl.* Tato informace je tedy v textu předkládána čtenářům jako nepodložená, tedy jako domněnka, jako něco, co se pouze předpokládá, ale co není potvrzeno, doloženo.

25 Které z následujících tvrzení je pravdivé?

(Slova *dočasný* a *blízkost* pocházejí z výchozího textu a jsou v něm vyznačena tučně.)

- A) Slova *dočasný* a *trvalý* nejsou v kontextu výchozího textu antonymy, totéž platí i pro dvojici slov *blízkost* – *vzdálenost*.
- B) Slova *dočasný* a *trvalý* jsou v kontextu výchozího textu antonymy, totéž platí i pro dvojici slov *blízkost* – *vzdálenost*.
- C) Slova *dočasný* a *trvalý* nejsou v kontextu výchozího textu antonymy, slova *blízkost* a *vzdálenost* však v kontextu tohoto textu antonymy jsou.
- D) Slova *dočasný* a *trvalý* jsou v kontextu výchozího textu antonymy, slova *blízkost* a *vzdálenost* však v kontextu tohoto textu antonymy nejsou.

Zdůvodnění

Antonymem slova *dočasný*, které má význam *trvajícím jen určitou dobu, pomíjejícím*, je v jakémkoli kontextu slovo *trvalý* (význam *stále trvajícím; dlouho trvajícím*). Slovo *blízkost* označuje v textu skutečnost, že jezero se nachází ve velmi malé vzdálenosti od zříceniny (význam *nevelká vzdálenost místní nebo časová*). Slovo *vzdálenost*, které má buď význam *délka (vzdušné) čáry nebo prostor mezi dvěma místy nebo předměty*, nebo *doba mezi dvěma událostmi, časový interval*, v žádném kontextu není antonymem slova *blízkost*.

26 Které z následujících slov je ve výchozím textu součástí přísudku jmenného se sponou?

(Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu podtržena.)

- A) oporou
- B) klášter
- C) počátkem
- D) zbytky

Zdůvodnění

- Ve větě *V období husitství byl nedobytný hrad důležitou oporou pro katolickou církev* je podmětem slovo *hrad* a přísudkem slovní spojení *byl oporou* (sponové sloveso *být* + jmenná část přísudku *opora*).
- Slovo *klášter* je v textu podmětem (*klášter – byl zrušen*).
- Slovo *počátkem* je v textu předložkou, není tedy žádným větným členem (předložkové spojení *počátkem století* je příslovečným určením času).
- Slovo *zbytky* je v textu podmětem (*zbytky – byly inspirací pro umělce*).

max. 4 body

27 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

Slova *Kunhuta*, *Valdštejn*, *třicetiletá* a *Michael* jsou zapsána správně. Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova, které nevyhovuje zadání úlohy, jsou považovány za chybu.

Zdůvodnění

- Příslovce *raně* je odvozeno od přídavného jména *raný* ve významu *časný, brzký*.
- Podstatné jméno *husitství* označuje dějinné období, které se píše s malým písmenem (stejně jako např. *antika*, *národní obrození*).
- Přídavné jméno *nedobytný* je příbuzné s vyjmenovaným slovem *být*, resp. *dobýt* (ve významu *zmocnit se*).
- Sloveso *ztěžovat* má význam *znesnadňovat, tížít* a píše se s předponou *z-*. Jiné je sloveso *stěžovat si*, které má význam *projevovat slovy nespokojenost, podávat stížnost* a píše se s předponou *s-*.

max. 3 body

28 Přiřadte k jednotlivým větám (28.1–28.3) odpovídající tvrzení (A–E).

(Každou možnost z nabídky A–E můžete přiřadit pouze jednou.)

- 28.1 Do ničeho podobného mě rodiče nikdy v životě nenutili. _____
- 28.2 Bez těchto hodných lidí z jejího okolí bych byl dávno ztracen. _____
- 28.3 Za své pokroky v angličtině jsem vděčil především výborné učitelce. _____
- A) V této větě se vyskytuje pouze jedno zájmeno a to je užito v 2. pádě.
- B) V této větě se vyskytuje pouze jedno zájmeno a to je užito ve 4. pádě.
- C) V této větě se vyskytují dvě zájmena, obě jsou užita v 2. pádě.
- D) V této větě se vyskytují dvě zájmena, obě jsou užita ve 4. pádě.
- E) V této větě se vyskytují dvě zájmena: jedno je užito v 2. pádě, jedno je užito ve 4. pádě.

Zdůvodnění

28.1 – E)

Ve větě se vyskytují dvě zájmena: *ničeho* je tvar 2. pádu zájmena *nic*; *mě* je tvar 4. pádu zájmena *já*.

28.2 – C)

Ve větě se vyskytují dvě zájmena: *těchto* je tvar 2. pádu čísla množného zájmena *tento*; *jejího* je tvar 2. pádu čísla jednotného zájmena *její*.

28.3 – B)

Ve větě se vyskytuje pouze jedno zájmeno: *své* je tvar 4. pádu čísla množného zájmena *svůj*.

Žádné z posuzovaných vět neodpovídá ani možnost A), ani možnost D).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 29–32

(1) Jsem jak ten přišlápnutý štír,
jenž umírá na vlastní jedy,
a plachý jsem jak netopýr,
jak žil bych mezi lidojedy.
Mé dny jsou Popelečné středy,
potácím se v nich se vztekem.
Zakleji si. Dnes naposledy,
a budu jiným člověkem.

(2) V hlavě mám učiněný vír.
Vyhublý, popelavě šedý
a páchnoucí jak starý sýr
sedávám s nemytými dědy.
Ach, kašlu na ně, na koledy!
Až nakrmím se beefsteakem,
podniknu honbu na medvědy
a budu jiným člověkem.

(3) Až dám si zastříhnouti knír,
až zahojí se moje vředy,
budu mít v srdci klid a mír,
budu vás míti za sousedy.
Budou k vám chodit na obědy
– pán s vyžehleným oblekem –,
budem se příti o náhledy
a budu jiným člověkem.

(4) *Poslání:*
Kdypak už přestanu být bledý?
Až budu spáti na měkkém?
Mé nářky rozplynou se s ledy
a budu jiným člověkem.

(báseň V. Nezvala)

max. 2 body

29

29.1 Vypište z výchozího textu přídavné jméno, které má v textu význam *vytvořený před delší dobou, vzniklý před delší dobou*.

29.2 Vypište z výchozího textu synonymum slovesa *hádat se*.

Řešení

29.1 – *starý*

29.2 – *příti se*

1 bod

30 Které z následujících tvrzení neodpovídá výchozímu textu?

- A) Lyrický subjekt si představuje svou budoucnost.
- B) Lyrický subjekt se přirovnává k umírajícímu štírovi.
- C) Lyrický subjekt se zmiňuje o svém fyzickém vzhledu.
- D) Lyrický subjekt si odmítá přiznat své četné nedostatky.

Zdůvodnění

Pravdivost tvrzení uvedených v možnostech A), B) a C) dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

31 Které z následujících tvrzení o výchozím textu je pravdivé?

- A) První tři sloky mají shodné rýmové schéma, poslední verš první sloky se refrénovitě opakuje v každé další sloce včetně závěrečného poslání.
- B) První tři sloky nemají shodné rýmové schéma, poslední verš první sloky se refrénovitě opakuje v každé další sloce včetně závěrečného poslání.
- C) První tři sloky mají shodné rýmové schéma, v závěrečném poslání se vyskytuje apostrofa (oslovení nepřítomné osoby, věci či abstraktní skutečnosti).
- D) První tři sloky nemají shodné rýmové schéma, v závěrečném poslání se vyskytuje apostrofa (oslovení nepřítomné osoby, věci či abstraktní skutečnosti).

Zdůvodnění

V prvních třech slokách je rým pravidelný, v každé z nich se opakuje stejné rýmové schéma: ABABBCBC. Poslední verš první sloky (*a budu jiným člověkem*) se refrénovitě opakuje v každé další sloce včetně závěrečného poslání. Apostrofa se v závěrečném poslání nevyskytuje.

32 Které z následujících tvrzení o Vítězslavu Nezvalovi je pravdivé?

- A) Byl jedním z čelných představitelů českého surrealismu.
- B) Častým tématem jeho děl je kritika komunistického režimu.
- C) V jeho tvorbě jsou dominantní dramata, básně psal pouze výjimečně.
- D) Napsal alespoň jedno dílo v době, kdy tvořila spisovatelka Božena Němcová.

Zdůvodnění

Vítězslav Nezval byl jeden z prvních českých básníků, které zásadně ovlivnil surrealismus, po setkání s A. Bretonem založil Skupinu surrealistů v ČSR. Nezvalovy surrealistické sbírky, jako např. *Žena v množném čísle* nebo *Absolutní hrobař*, vznikly ve 30. letech 20. století.

Ostatní posuzovaná tvrzení jsou prokazatelně nepravdivá:

- Po druhé světové válce tvořil Vítězslav Nezval zpolitizované verše v duchu socialistických idejí, je autorem socialistických poem *Stalin*, *Zpěv míru* a *Z domoviny*. Nezval byl také aktivním členem Komunistické strany Československa, za své postoje a svou tvorbu byl jako básník i osobnost touto stranou velmi oceňován.
- Vítězslav Nezval je znám především jako básník, je autorem více než 30 básnických sbírek. Dramatická tvorba je v jeho díle zastoupena pouze okrajově (např. *Depeše na kolečkách*, *Milenci z kiosku*).
- Česká spisovatelka Božena Němcová zemřela roku 1862, Vítězslav Nezval se narodil v roce 1900.